

УДК 330:338

DOI: <https://doi.org/10.32782/business-navigator.80-47>**Стройко Т.В.**

докторка економічних наук, професорка

*Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова*ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0044-4651>**Гилко М.В.**

аспірант

*Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова*ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-2954-6644>**Волковинський М.М.**

аспірант

*Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова***Stroiko Tetiana**

Doctor of Economic Sciences, Professor

*Admiral Makarov National University of Shipbuilding***Hylko Mykola**

Postgraduate Student

*Admiral Makarov National University of Shipbuilding***Volkovynskyi Mykola**

Postgraduate Student

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК ПОШТОВХ ДЛЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СИСТЕМ

THE FORMATION OF INNOVATIVE INFRASTRUCTURE AS A POST OFFICE FOR THE DEVELOPMENT OF REGIONAL ENTREPRENEURIAL SYSTEMS

У статті досліджено сучасні аспекти формування інноваційної інфраструктури як одного з ключових чинників підвищення конкурентоспроможності та трансформації регіональних підприємницьких систем України. Досліджено динаміку позицій України у Глобальному індексі інновацій (ГІІ) за 2014–2024 роки, що дозволяє чітко ідентифікувати як сильні сторони національної інноваційної системи (людський капітал, наукові розробки), так і системні вади (слабкі інституції, недорозвинена інфраструктура, нестабільність ринку інновацій). Визначено чинники, які впливають на інноваційну активність; обґрунтовано необхідність взаємодії бізнесу та державних інституцій, як підґрунтя для стійкого інноваційного розвитку, здатного забезпечити економічну безпеку, конкурентоспроможність та післявоєнне відновлення країни.

Ключові слова: інноваційна інфраструктура, інноваційний розвиток, підприємницькі системи, інновації, глобальний індекс інновацій.

The article examines the current aspects of the formation of innovation infrastructure as one of the key factors in enhancing the competitiveness and transformation of regional business systems in Ukraine. Regional development is increasingly determined by the ability of territories to respond effectively to the challenges posed by both internal and external factors. In this regard, the innovation infrastructure is considered not only as a set of material and institutional elements, but also as a holistic ecosystem that provides the prerequisites for the introduction of new technologies, organisational models and knowledge. The dynamics of Ukraine's position in the Global Innovation Index (GII) for 2014–2024 is studied, which allows to clearly identify both the strengths of the national innovation system (human capital, scientific research) and systemic weaknesses (weak institutions, underdeveloped infrastructure, instability of the innovation market). Attention is focused on regional differences: innovation leaders are concentrated mainly in large cities (Kyiv, Kharkiv, Lviv), while other regions have limited resources to create effective innovation environments. The factors that influence innovation activity are identified: research expenditures, the degree of innovation implementation, sources of funding, and institutional support. At the same time, it is noted that the innovation ecosystem of Ukraine is at the stage of formation, which requires a targeted

policy on the part of the state, as well as active participation of business and science. The author substantiates the need for interaction between business and state institutions as a basis for sustainable innovation development, which can ensure economic security, competitiveness and post-war recovery of the country.

Keywords: innovative infrastructure, innovative development, entrepreneurial systems, innovations, global innovation index.

Постановка проблеми. У сучасних умовах посиленої глобальної конкуренції та нестабільного зовнішнього середовища регіональний розвиток дедалі більше залежить від здатності економічних систем швидко адаптуватися до викликів і використовувати нові можливості. Одним із ключових чинників такого розвитку виступає формування інноваційної інфраструктури, адже саме вона забезпечує необхідні умови для трансформації регіонального підприємництва з традиційних моделей на основі ресурсоємного виробництва до високотехнологічних інтенсивних форм господарювання.

Відтак, актуальність дослідження зумовлена необхідністю осмислення того, як саме інноваційна інфраструктура може виступати поштовхом для формування нової якості підприємництва на регіональному рівні, а також які механізми і підходи є найбільш ефективними в умовах українських реалій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика інноваційної інфраструктури та її впливу на розвиток регіонального підприємництва знаходиться у фокусі наукових досліджень як українських, так і зарубіжних учених. Вагомий внесок у розробку теоретико-методологічних засад інноваційного розвитку регіонів зробили такі всесвітньо відомі вчені як Й. Шумпетер, який заклав основи розуміння підприємництва як рушійної сили інновацій, а також представники інституціонального підходу Д. Норт, Е. Фураст'є, які акцентували увагу на ролі інституційної підтримки та інфраструктурних умов у стимулюванні підприємницької активності.

Сучасні дослідження [1], доводять що обрання інновацій рушійною силою прогресу одночасно спонукає до позитивних зрушень не лише в науковій думці, а до якісних змін у всій системі.

Княжевич А., Кириленко А., Головова Л. [2] доводять, що ефективність функціонування ринку інновацій є основним регулятором інноваційного розвитку країни та її формування. інноваційних інфраструктура.

Незважаючи на велику кількість праць, все ще зберігаються прогалини у питаннях адаптації інноваційної інфраструктури до специфіки українських регіонів, уніфікації підходів до оцінки ефективності таких структур, а також механізмів забезпечення синергії між різними елементами регіональних підприємницьких систем.

Формулювання завдання дослідження. Метою статті є обґрунтування аспектів формування інноваційної інфраструктури в контексті розвитку регіональних підприємницьких систем.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування ефективних інноваційних екосистем на регіональному рівні, як в межах адміністративного регіону (області), так і в межах економічного району є базисом для підвищення інноваційного рівня національної економіки України. Це зумовлено зростанням ролі регіонів у соціально-економічному та інноваційному розвитку країн, а також суттєвими трансформаціями інновацій-

них процесів, які можуть найбільш динамічно та ефективно розгортатися на регіональному рівні. Зростання ролі регіонального фактору інноваційного процесу пов'язане з такими чинниками, як регіоналізація та локалізація [3; 4].

На сучасному етапі саме інноваційний розвиток та рівень інноваційності країни є визначальними факторами соціально-економічного розвитку, економічного зростання, складовими глобальної конкурентоспроможності та забезпечення економічної безпеки будь-якої країни світу.

Стверджується, що світу потрібні щорічні інвестиції в розмірі 3,3 трильйона доларів США, що еквівалентно 3,8% валового внутрішнього продукту (ВВП), лише для підтримки економічного зростання між 2016 і 2030 роками [5]. Тому ключовим чинником прискорення соціально-економічного розвитку держави, окремих галузей та підприємств є необхідність оперативного впровадження у виробництво найбільш ефективних інновацій. Створення відповідних умов в розвитку підприємницької діяльності дозволяє реалізовувати інноваційні процеси, кінцева мета яких – застосування передових фундаментальних і прикладних досліджень, новітніх технологій, сучасних форм організації праці та управління, що базуються на досягненнях науково-технічного прогресу.

Функціональність ринку інновацій виступає основним регулятором інноваційного розвитку країни та формування її інноваційної інфраструктури. Поточний стан та подальший розвиток цієї інфраструктури відкривають можливості для повноцінного використання наукового, технічного й освітнього потенціалу держави, а також сприяють її інноваційному відродженню.

У таких умовах надзвичайно важливим стає завдання стабілізації та адаптації національної та регіональної інноваційної системи й ринку інновацій до нових реалій. Підвищення ефективності механізмів управління інноваціями значною мірою залежить від рівня інноваційної активності підприємств, попиту на інноваційну продукцію та розвитку відповідної інфраструктури. Іншими словами, інноваційна інфраструктура повинна розвиватися паралельно з ростом самих інновацій.

Сучасне бізнес-середовище стає дедалі динамічнішим, а конкуренція – все більш глобальною. Це підсилює значення інновацій як ключового чинника управління соціально-економічним розвитком, що, своєю чергою, формує потребу в нових підходах до інноваційного менеджменту та вдосконалення національних інноваційних систем.

Одним з найважливіших аспектів післявоєнного відродження України стане інноваційний розвиток країни, оскільки саме це в сучасному глобальному середовищі є визначальними факторами соціально-економічного розвитку, економічного зростання, складовими глобальної конкурентоспроможності та забезпечення економічної безпеки будь-якої країни світу.

Інноваційний потенціал країни визначається готовністю економіки до впровадження технологічних

та соціальних змін під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів.

За даними Глобального інноваційного індексу (ГІІ) [6] Україна з 2014 по 2024 рік мала значні коливання за результатами індексу. За період 2014–2018 років Україна суттєво покращила свої позиції перемістившись з 63-го місця у 2014 році на 45-те місце у 2020 році. Але з 2021 року темпи інноваційного розвитку сповільнилися і в 2024 році Україна вже опинилася на 60-му місці в рейтингу. За цей період найкращими результатами для України за субіндексом входу, який досліджує наявні інноваційні ресурси та умови для здійснення інноваційної діяльності (innovation inputs) був 2020 рік, в якому Україна займала 71 позицію. А за результатами, досягнутих інноваційної діяльністю (innovation outputs) Україна займала найвищу 35 сходинку рейтингу в 2018 році (табл. 1).

Для розуміння основних каталізаторів та стримувачів інноваційного розвитку України розглянемо позицію України в рейтингу Глобального індексу інновацій у 2024 році (табл. 2).

В результаті, можна зробити висновок, що найбільш розвиненими аспектами інноваційного розвитку України в 2024 році є знання та результати наукового пошуку (34 позиція); рівень розвитку бізнесу (45) та людський капітал і дослідження (54), що займають відносно високі позиції в рейтингу. Потенційно саме ці складові можуть стати драйверами інноваційного зростання України, але при цьому найбільш стримуючим фактором є інституції, які не здатні забезпечити прозорість і стабільність розвитку бізнесу.

Незважаючи на наявність позитивних тенденцій, Україна входить до категорії країн з рівнем інноваційного розвитку нижче середнього. Тому потребує подальшого розвитку свого інноваційного потенціалу, чіткого розуміння позиції країни у світі, її стратегічної мети, інструментів для досягнення цілей.

Інноваційною економіка вважається тоді, коли в суспільстві функціонує розвинена інфраструктура, здатна створювати та підтримувати національні інформаційні ресурси в обсягах, необхідних для безперервного прискорення науково-технічного прогресу й інноваційного розвитку. Водночас суспільство має бути спроможним генерувати всебічну, насамперед наукову, інформацію для забезпечення сталого соціально-економічного зростання [7].

Національну інноваційну систему України сьогодні можна віднести до альтернативної моделі розвитку через військові дії, складну соціально-політичну ситуацію і, як наслідок, хронічне недофінансування науки. Україна має серйозні проблеми з розвитком інфраструктурних секторів, зокрема, їх розвиток значною мірою визначається здатністю уряду впроваджувати системні інституційні зміни, спрямовані на реформування [8].

У сучасному суспільстві дедалі більшого значення набуває інтелектуальна праця – вона стає головним ресурсом та імперативом реалізації економіки знань, що є основою постіндустріального розвитку. Така економіка потребує системного заохочення як тих, хто генерує інновації – науковців, дослідників, винахідників, – так і тих, хто втілює ці ідеї в життя – підпри-

Таблиця 1

Місце України в Глобальному інноваційному індексі, 2014–2024

Роки	Місце України в ГІІ	Місце України за	
		обсягом вкладених інноваційних ресурсів (Innovation inputs)	Інноваційним результатом (Innovation outputs)
2014	63	88	46
2018	43	75	35
2019	47	82	36
2020	45	71	37
2021	49	76	37
2022	57	75	48
2023	55	78	42
2024	60	78	54

Джерело: Global Innovation Index Database, WIPO, 2022–2024

Таблиця 2

Компоненти Глобального індексу інновацій України, 2024 р.

Компоненти ГІІ	Загальна оцінка за компонентою	Місце в рейтингу за цією компонентою
Інституції	30,8	107
Людський капітал та дослідження	34,3	54
Інфраструктура	35,5	82
Рівень розвитку ринку	25,7	85
Рівень розвитку бізнесу	31,8	45
Знання та результати наукового пошуку	31,1	34
Креативність або результати творчої діяльності	23,7	68

емців, що перетворюють наукові розробки на реальні продукти, товари й послуги.

Інноваційний розвиток України за регіонами є нерівномірним. За даними досліджень [8], проведених до повномасштабного вторгнення, найбільш високий рівень інноваційності та сформованості інноваційної інфраструктури мали місто Київ, Харківська, Львівська, Дніпропетровська та Київська області. Це підтверджують дослідження Інституту регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України [9], які вказують на диференційованість інноваційних процесів у регіонах, що пов'язано з різним рівнем їх соціально-економічного розвитку та особливостями структури економіки. Причому передові позиції за ключовими показниками інноваційної активності займають регіони, центрами яких є міста-мільйонники м. Київ, Дніпропетровська, Харківська, Львівська, Київська області. Разом з тим, інноваційно активними є й регіони, в яких історично сформовано індустріальний потенціал держави (Запорізька, Одеська області).

На формування інноваційної інфраструктури впливає і загальноекономічне середовище країни. Серед факторів впливу найбільш вагомими є:

- витрати промислових підприємств на інновації;
- впровадження інновацій на промислових підприємствах;
- джерела фінансування інноваційної діяльності;
- наукова активність вчених та дослідників.

Вітчизняна інноваційна екосистема знаходиться ще у стадії формування, тому важливо розглянути фактори впливу на розвиток інноваційної інфраструктури на регіональному рівні (рис. 1).

Усі фактори в Україні є недостатньо розвинені на сучасному етапі. Європейська Бізнес Асоціація (СБА) з 2017 року проводить опитування щодо настроїв українських підприємців, продовжуючи цю роботу і під час війни. В опитування, що проводилось в 2024 році і оприлюднено на сайті асоціації [10] взяли участь представники 83 українських компаній з Західноукраїнського регіону (компанії з Львівської, Івано-Франківської, Тернопільської та Закарпатської областей); Південноукраїнського регіону (компанії з Одеської, Миколаївської та Херсонської областей); Дніпровського регіону (компанії з Дніпропетровської, Кіровоградської та Запорізької областей); Харківського регіону (компанії з Харківської, Сумської і Полтавської областей).

Проведене опитування 2024 року, у порівнянні з 2023 роком, показало, що у Львові (2,62 бали) та Дніпрі (2,20 балів) ситуація майже не змінилась. Тоді як в Одесі (2,15 балів) та у Харкові (1,45 балів) оцінки бізнес-клімату погіршилися. Так, умови ведення бізнесу в Україні респонденти переважно оцінюють як складні, і тільки у Західному регіоні компанії вважають бізнес-умови більш задовільними.

Більшість українських підприємців в різних регіонах України мають спільні проблеми у вигляді мобілізаційних процесів, труднощів з бронюванням співробітників, нестачею персоналу та дефіцитом електроенергії. При цьому, більшість підприємців наразі сфокусовані на цифровізації бізнесу та його виході на нові ринки. Тобто бізнес налаштований на інноваційний розвиток для забезпечення якого необхідна відповідна інфраструктура. Отже, формування

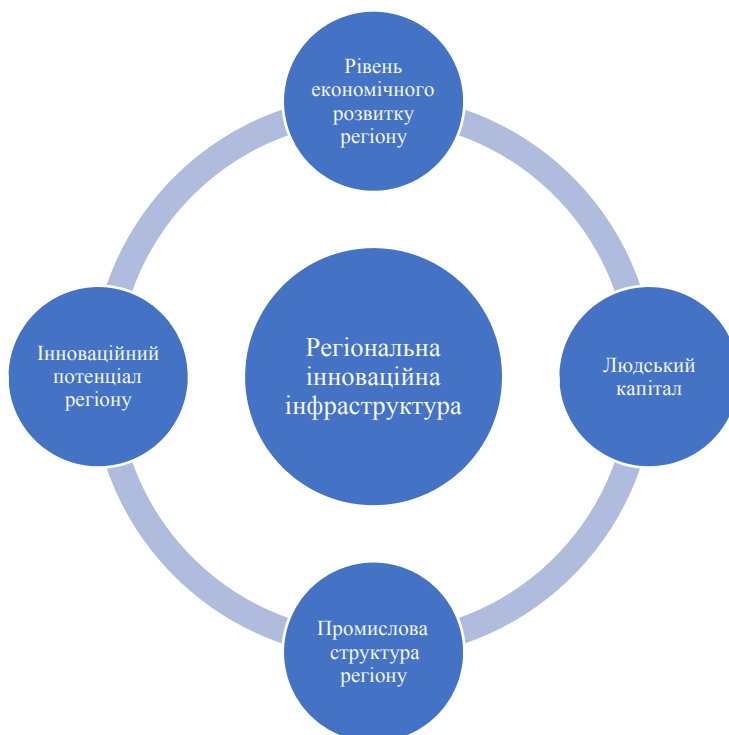

Рис. 1. Фактори впливу на інноваційну інфраструктуру регіонів

Джерело: розробка авторів

сучасної інноваційної інфраструктури має відбуватися з урахуванням комплексної взаємодії науки, бізнесу та держави, спрямованої на підтримку інноваційної активності як на інституційному, так і на практичному рівні.

Висновки. Формування сучасної інноваційної інфраструктури є критично важливим елементом для стимулювання економічного розвитку регіонів України. Безпосереднє становлення інноваційних екосистем має здійснюватися з урахуванням регіональної специфіки, ресурсного потенціалу та рівня соціально-економічного розвитку. Проведені дослідження щодо гло-

бального індексу інновацій показують, що, попри певні позитивні зрушення, Україна перебуває на межі країн з нижчим за середній рівнем інноваційного розвитку. Цей розвиток обмежується, не лише військовими діями, а також низьким рівнем інституційного середовища, обмеженим фінансуванням науки, проблемами у розвитку підприємницької діяльності. Впровадження новітніх технологій і управлінських моделей, активний розвиток підприємництва з урахуванням регіональної специфіки, здатне не лише підвищити ефективність економічних процесів, а й створити нові робочі місця та забезпечити регіональну стабільність.

Список використаних джерел:

1. Bogachov, S., Pluhatar, T., Plakhotnik, O., Aliksieieva, O., Bondar, V. (2021). Innovative business development in the digital economy. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 8(4), 682–696. DOI: [http://doi.org/10.9770/jesi.2021.8.4\(42\)](http://doi.org/10.9770/jesi.2021.8.4(42))
2. Kniazevych, A., Kyrylenko, V., & Golovkova, L. (2018). Innovation infrastructure of Ukraine: assessment of the effectiveness of the action and ways of improvement. *Baltic Journal of Economic Studies*, 4(1), 208–218. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-1-208-218>
3. Andersson, M. & Karlsson, C. (2004). Regional Innovation Systems in Small & Medium-Sized Regions: A Critical Review & Assessment. In B. Johansson, C. Karlsson, R. Stough (Eds.), *The Emerging Digital Economy: Entrepreneurship, Clusters and Policy*, Springer-Verlag, Berlin, 55–81. DOI: https://doi.org/10.1007/3-540-34488-8_4
4. Florida, R. (2003). Cities and the Creative Class. *City & Community*, 2(1), 3–19. doi: 10.1111/1540-6040.00034; United Nations, 2011; OECD, 2013.
5. Woetzel et al., Woetzel, J., Garemo, N., Mischke, J., Hjerpe, M., & Palter, R. (2016). Bridging global infrastructure gaps. McKinsey Global Institute, 199–217.
6. World Intellectual Property Organization. (n.d.). Global Innovation Index database. URL: <https://www.wipo.int/en/web/global-innovation-index>
7. Fedulova, L.I. (2016). Innovativeness of the economies of the EU and Ukraine: undertakings to narrow the gap. *Economic Annals-XXI*, No 156(1-2), 22–25. DOI: <http://dx.doi.org/10.21003/ea.V156-0005>
8. Stroiko, Tetiana, Iryna Rekheta, and Vitaly Burkun (2023). Innovation infrastructure as a foundation for business process development. *Baltic Journal of Economic Studies*, 9 (2), 201–10. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2023-9-2-201-210>
9. Інноваційний потенціал регіонів України в контексті формування стратегій смарт-спеціалізації: наукова доповідь / Лещух І.В., Патицька Х.О. / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України». Львів. 2020. 99 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).
10. Європейська бізнес-асоціація. Індекс настроїв малого бізнесу. URL: <https://eba.com.ua/2-z-3-msb-planuyut-rozshyrennya-biznesu-u-2025-rotsi/>

References:

1. Bogachov, S., Pluhatar, T., Plakhotnik, O., Aliksieieva, O., Bondar, V. (2021). Innovative business development in the digital economy. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 8(4), 682–696. DOI: [http://doi.org/10.9770/jesi.2021.8.4\(42\)](http://doi.org/10.9770/jesi.2021.8.4(42))
2. Kniazevych, A., Kyrylenko, V., & Golovkova, L. (2018). Innovation infrastructure of Ukraine: assessment of the effectiveness of the action and ways improvement. *Baltic Journal of Economic Studies*, 4(1), 208–218. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-1-208-218>
3. Andersson, M. & Karlsson, C. (2004). Regional Innovation Systems in Small & Medium-Sized Regions: A Critical Review & Assessment. In B. Johansson, C. Karlsson, R. Stough (Eds.), *The Emerging Digital Economy: Entrepreneurship, Clusters and Policy*, Springer-Verlag, Berlin, 55–81. DOI: https://doi.org/10.1007/3-540-34488-8_4
4. Florida, R. (2003). Cities and the Creative Class. *City & Community*, 2(1), 3–19. doi: 10.1111/1540-6040.00034; United Nations, 2011; OECD, 2013.
5. Woetzel et al., Woetzel, J., Garemo, N., Mischke, J., Hjerpe, M., & Palter, R. (2016). Bridging global infrastructure gaps. *McKinsey Global Institute*, 199–217.
6. World Intellectual Property Organization. (n.d.). Global Innovation Index database. Available at: <https://www.wipo.int/en/web/global-innovation-index>
7. Fedulova, L.I. (2016). Innovativeness of the economies of the EU and Ukraine: undertakings to narrow the gap. *Economic Annals-XXI*, No 156(1-2), 22–25. DOI: <http://dx.doi.org/10.21003/ea.V156-0005>
8. Stroiko, Tetiana, Iryna Rekheta, and Vitaly Burkun (2023). Innovation infrastructure as a foundation for business process development. *Baltic Journal of Economic Studies*, 9 (2), 201–210. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2023-9-2-201-210>
9. Innovatsiyni potentsial rehioniv Ukrainy v konteksti formuvannia stratehii smart-spetsializatsii: naukova dopovid / Leshchukh I.V., Patytska Kh.O. / DU “Instytut rehionalnykh doslidzhen imeni M. I. Dolishnoho NAN Ukrainy”. Lviv. 2020. 99 s. (Seriia “Problemy rehionalnoho rozvytku”).
10. Yevropeiska biznes-asotsiatsiia. Indeks nastroiv maloho biznesu. Available at: <https://eba.com.ua/2-z-3-msb-planuyut-rozshyrennya-biznesu-u-2025-rotsi/>